

УДК 65.016.1

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ ПОТЕНЦІАЛУ ПІДПРИЄМСТВА

Устенко М.О., аспірант (УкрДАЗТ)

В статті проаналізовано поняття “потенціал підприємства” та надано практичні рекомендації щодо формування потенціалу підприємства як основи його розвитку в сучасних умовах господарювання

Ключові слова: потенціал підприємства, формування потенціалу підприємства, перспективи розвитку підприємства.

Постановка проблеми та її зв'язки з науковими чи практичними завданнями. За умов ринкової економіки формування конкурентоспроможного потенціалу є пріоритетним стратегічним завданням будь-якого підприємства чи галузі. Успіх у діяльності на ринку залежить від багатьох чинників, серед яких необхідно виділити вміння підприємств об'єктивно оцінювати свої можливості з метою найповнішого їх розкриття з прицілом на перспективу.

Особливо відповідальним етапом у переході до ринкових умов господарювання є завершення структурної перебудови промисловості, розвиток її пріоритетних галузей, захист власного товаровиробника. В цих умовах підприємство виступає провідним суб'єктом господарювання. Виникає необхідність розглядати питання, пов'язані з визначенням перспективних можливостей підприємства задля стабільного його функціонування та безперервного довгострокового розвитку виробництва.

Орієнтиром успішного господарювання є розуміння потреб споживача і забезпечення високої якості продукції та послуг. Для цього важливо сформувати такий потенціал підприємства, який би надав можливості досягти своєчасного та найповнішого виконання поставлених цільових стратегічних завдань. Максимально повну реалізацію потенційних можливостей підприємства в умовах обмеженої ресурсної бази можна забезпечити при формуванні потенціалу, яке спрямоване на оптимальну концентрацію стратегічних компонентів розвитку та складових потенціалу виробництва.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, на які спирається автор з посиланням на джерела. В економічній літературі не існує однозначного трактування поняття “потенціал підприємства”. Складність і недостатня розробка цієї категорії стали причиною безлічі точок зору її тлумачення і визначення.

В Економічній енциклопедії наведено таке визначення потенціалу як економічної категорії: “Потенціал – наявні в економічного суб'єкта ресурси, їх оптимальна структура та вміння

раціонально використати їх для досягнення поставленої мети” [1, с. 13].

Необхідно відзначити, що для поняття “потенціал”, найбільшого розповсюдження в науці отримав ресурсний підхід. Так, Л. І. Абалкін вважає, що потенціал є узагальнена згуртована кількість ресурсів [4, с. 214]. І. І. Лукінов розуміє потенціал підприємства як кількість і якість ресурсів, якими володіє та чи інша господарча система [5, с. 12]. На думку Д. А. Чернишова, потенціал підприємства характеризується “сукупністю ресурсів без обліку реальних взаємозв'язків, що складаються в процесі виробництва” [6, с. 89]. Е.Б. Фігурнов вважає, що потенціал “характеризує ресурси виробництва, кількісні і якісні їх параметри, що визначають максимальні можливості виробництва матеріальних благ в кожний даний момент” [7, с.38]. Схожу позицію займає В. І. Свободін, що сприймає потенціал як “сукупність спільно функціонуючих ресурсів, які мають можливість виробляти визначений об'єм продукції” [8, с.6]. На думку Д. К. Шевченка, потенціал являє собою “сукупність виробничих ресурсів, з'єднаних в процесі виробництва, що мають визначені потенціальні можливості в області виробництва матеріальних благ та послуг” [9, с. 17]. Н.С. Краснокутська визначає поняття потенціалу підприємства як можливості його системи ресурсів і компетенцій створювати результат для зацікавлених сторін за допомогою реалізації бізнес-процесів [2, с.7-8].

Наряду з ресурсним підходом до визначення сутності потенціалу підприємства існують і інші трактування. Так, Ю.Ю. Донець вважає потенціал підприємства аналогом виробничої потужності і тому визначає його як “максимально можливий річний, добовий, годинний чи віднесений до іншої часової одиниці, об'єм випуску продукції” [10, с.3]. Ф. Котлер вважає, що економічний потенціал визначається потенціалом продаж або виступає як абсолютна межа попиту на товари [3, с. 228].

Виділення невідісланих частин загальної проблеми, котрим присвячується стаття. В даний час українські вчені недостатньо уваги приділяють дослідженню саме процесу

формування потенціалу підприємства. В зв'язку зі зміною суспільного ладу в країні, формуванням ринкової інфраструктури, кризовим становищем деяких підприємств відбувається скорочення потенціалу. Саме тому вивчення процесу формування потенціалу є необхідним та актуальним на сьогодні.

Формування цілей статті. Метою статті є дослідження потенціалу підприємства та обґрунтування необхідності його формування. Реалізація мети потребує визначення змісту потенціалу, визначення особливостей та чинників, що впливають на формування потенціалу, а також прояву потенціалу як основи розвитку підприємства.

Виклад основного матеріалу дослідження з обґрунтуванням отриманих наукових результатів Потенціал підприємства, з одного боку, це абстрактна економічна категорія, що є наслідком взаємодії всіх елементів економічних відносин не лише наявних, а й прихованих, проте здатних відбутися, а з іншого – це економічна основа, реальна сила розвитку підприємства, що характеризується системою показників, які відображають не лише наявні ресурси, а й їхні резерви, котрі можуть бути використані за певних умов [13, с. 9]. Ефективне використання потенціалу підприємства означає можливість одночасно і раціонально використовувати всі наявні ресурси для досягнення високих кінцевих результатів і задоволення потреб споживачів.

Формування потенціалу підприємства – це процес ідентифікації та створення спектра підприємницьких можливостей, його структуризації та побудови певних організаційних форм для стабільного розвитку та ефективного відтворення [11, с.26].

Формування потенціалу підприємства складний процес який можливий лише за взаємодії з зовнішнім середовищем. Під час вивчення цього процесу необхідно розглянути чинники, які впливають на всі його складові та забезпечують ефективне їх використання.

Чинники, що впливають на формування та розвиток потенціалу підприємства діляться на внутрішні та зовнішні залежно від сфери їх впливу на складові потенціалу. Зовнішні чинники пов'язані з заходами державних органів, банківських установ, інвестиційних компаній тощо. До зовнішніх чинників відносять економічні, природні, політико-правові, соціокультурні, кон'юнктурні, технологічні та інші. До внутрішніх чинників перш за все відноситься стратегія підприємства. Тому процес формування потенціалу є одним з напрямків економічної стратегії підприємства [12, с. 28].

Для того щоб краще вивчити можливості підприємства та складові його потенціалу необхідно середовище функціонування

підприємства поділити на такі складові: середовище непрямого впливу, середовище безпосереднього впливу та внутрішнє середовище. Для результативного вивчення процесу формування потенціалу підприємства необхідно дослідити всі його складові у взаємозв'язку та динаміці.

Формування потенціалу підприємства будь-якого рівня є результатом взаємодії ресурсів, які залучають до господарської діяльності. Ця взаємодія повинна відзначатись спрямованістю на досягнення поставлених цілей. Для цього визначають виконавців завдань, терміни їх виконання, вимоги до якості робіт і кінцевого продукту та виділяють необхідні ресурси.

Під час формування потенціалу підприємства необхідно враховувати такі особливості:

1) потенціал підприємства є динамічною системою, в основу якої покладено взаємодію її елементів у просторі і часі з проявом закону синергії;

2) потенціал підприємства має здатність до самовідтворення і трансформації;

3) елементи потенціалу підприємства повинні раціонально поєднуватися між собою та відповідати напрямам діяльності підприємства;

4) з метою забезпечення розвитку підприємства елементи потенціалу повинні змінюватися та оновлюватися.

На етапі формування потенціалу підприємства приймають рішення про заснування підприємства у тій чи іншій організаційно-правовій формі, враховуючи місію підприємства та цілі його діяльності. На цьому етапі відбувається формування ресурсного потенціалу підприємства, відповідно до можливостей його розвитку та потреб у забезпеченні належними ресурсами. Основою для цільової орієнтації майбутньої діяльності підприємства виступають потреби конкретних споживачів.

Особливе значення під час формування потенціалу підприємства мають питання створення привабливого інвестиційного іміджу підприємства з метою створення передумов для залучення інвестицій у проекти його розвитку. Це передбачає формування інвестиційного потенціалу підприємства. Для цього виробляють ділові моделі, основою яких є ґрунтовна інформація про клієнтів та ринок. Як вихідний етап формування ділової моделі розвитку підприємства виступає етап визначення чинників зростання прибутку та переліку пропозицій споживачам [11, с. 29-30].

Висновки даного дослідження й перспективи подальших робіт у цьому напрямку. Підбиваючи підсумок, слід наголосити, що вирішення проблеми формування потенціалу підприємства, може значно вплинути на подолання негативних явищ ринкових відносин.

Передумовою і важливою складовою будь-якого підприємства є потенціал, тому кожному суб'єкту господарювання необхідно знати і розуміти теоретичні основи, закономірності процесу формування, структуру, джерела зростання, методи оцінювання й напрями ефективного використання такого потенціалу. Вільне володіння цим питанням дасть змогу їм об'єктивно оцінювати свої можливості, розробляти нові напрями діяльності підприємства, сформулювати ефективну стратегію розвитку.

Формування потенціалу підприємства має відбуватися із врахуванням результатів оцінки та стратегічних цілей розвитку. Під час формування потенціалу підприємства важливо підібрати окремі його складові у такий спосіб, щоб вони у своєму найкращому поєднанні забезпечили прояв позитивного ефекту синергії. Інакше кажучи, важливо досягти такого підбору та поєднання елементів системи функціонування підприємства, який би забезпечував додатковий результат від взаємного підсилення їхніх спільних дій.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Економічна енциклопедія [Текст], Київ, вид. центр "Академія" 2001, Тернопіль, Академія Народного Господарства, Т. 3., с.13
2. Краснокутська Н.С. Потенціал підприємства: формування та оцінка [Текст] / Навч. Посібник. – К.: Центр навч. літ., 2005. с.7-8
3. Котлер Ф. Основы маркетинга [Текст] / Пер. с англ. / Под ред. Е. М. Пеньковой.- М.: Прогресс, 1990. – 736с.
4. Абалкин Л. И. Диалектика социалистической экономики [Текст] . – М.: Мысль, 1981. – 351с.
5. Лукинов И., Онищенко А., Пасхавер Б. Аграрный потенциал: исчисление и использование [Текст] // Вопросы экономики. – 1988. -№1.- С. 12-21
6. Черников Д. Эффективность использования производственного потенциала и конечные народнохозяйственные результаты [Текст] // Экономические науки. – 1981. - №10. – С. 89-97
7. Фигурнов Э. Потенциал предприятия социалистического общества [Текст] // Политическое самообразование. – 1982.- №1. – С. 5-12
8. Свободин В. Потенціал сільськогосподарського підприємства і оцінка ефективності його використання [Текст] // Вестник статистики. – 1982. - №10. – С. 7-9
9. Шевченко Д. К. Проблемы эффективности использования экономического потенциала [Текст] // Владивосток: Изд-во Дальневост. Ун-та, 1984
10. Донец Ю.Ю. Эффективность использования производственного потенциала [Текст] // К.: Знання, 1978. – 123с.
11. Довбенко В.І., Мельник В.М. Потенціал і розвиток підприємства [Текст] // Львів: Вид-во Нац. ун-ту "Львівська політехніка", 2010. -232с.
12. Козловський В.О., Причепа І.В. Теоретико-методологічні підходи до визначення потенціалу підприємства [Текст] // Вісник Вінницького політехнічного інституту. – 2007. - №3. – С.28.
13. Калінеску Т. В. Стратегічний потенціал підприємства: формування та розвиток [Текст] // Монографія / Т. В. Калінеску, Ю. А.Романовська, О.Д. Кирилов. – Луганськ: Вид-во СНУ ім. В. Даля, 2007. – 272с.

Анотація. В статті проаналізовано поняття "потенціал підприємства" і розроблені практичні рекомендації по формуванню потенціала підприємства як основи його розвитку в сучасних умовах

Ключові слова: потенціал підприємства, формування потенціала підприємства, перспективи розвитку підприємства

Summary. The article analyzes the concept of "enterprise's potentials" and develop practical recommendations on capacity-building enterprise as a basis for its development in modern conditions

Keywords: enterprise's potentials, formation of the enterprise's potential, development of the enterprise

*Рецензент к.е.н., доцент УкрДАЗТ Мельник В.О.
Експерт редакційної колегії к.е.н., доцент УкрДАЗТ Полякова О.М.*